

עקרונות וכללי יסוד של השיח הבין־דתי למערכת החינוך

נורית הירשפלד*

<https://doi.org/10.54301/IADN7771>

במרחב הארץ־ישראלי אומנם יש גם למסורות הדרוזיות חלק משמעותי בפסיפס האנושית־רבותי, אך לא יובאו הדגמות מתוך הכתבים הדרוזים, משום שהם סודיים ומותרים בקריאה רק למנהיגות הדתית של העדה.

מילות מפתח: דיאלוג; תיקון עולם; אתיקה; קבלת האחר; זהות

מן היהדות

כלל הזהב מן היהדות מופיע לראשונה בספר ויקרא בניסוח חיובי המתייחס לאופן הרצוי שבו יש לנהוג: **"וְאֵהְיֶה לְרַעַךְ כָּמוֹךָ, אֲנִי יְהוָה"** (ויקרא יט 18). השיח הפרשני עוסק בשאלת הזיקה בין החלק הראשון "ואהבת לרעך כמוך" לבין חלקו השני "אני ה'", וכן מרחיב בשאלות, כגון האם ניתן לחייב את האדם לאהוב, והאם זהו ציווי לרגש או ציווי לפעולה (בובר, 1978). סוגיה מרכזית שקשורה בפרשנות של הפסוק הזה היא השאלה האם המילה 'רע' מסמנת חבר בלבד, כלומר אדם קרוב, או שמא כל זולת שהוא.

ר' עקיבא מתייחס לפסוק זה ומסמן אותו ככלל גדול בתורה¹ (בראשית רבה כד 7). במקום אחר בספרות חז"ל מצוי ניסוח כלל הזהב על דרך השלילה, כלומר ממה עלינו להימנע ביחס לזולתנו. נוכרי פונה לשמאי ולהלל ומבקש מהם לגיירו באופן שבו ילמד את התורה כשהוא עומד על רגל אחת. שמאי מגיב בתוקפנות כלפי הנוכרי, ולא מגיירו. הילל מגיירו ואומר לו: **"מה ששנוא עליך לא תעשה לחברך"**, זו היא כל התורה כולה, והשאר - פירוש, לך ולמד" (במקור בארמית: 'דעלך סני לחברך לא תעביד זו היא כל התורה כולה ואידך פירושה הוא, זיל גמור'. שבת, לא עא).

במעשה הגיור מיישם הלל הלכה למעשה את העיקרון שבאמצעותו הוא מגייר את הנוכרי: הוא לא הודף אותו מעליו ולא מלכין את פניו בתשובה גסת רוח, שכן "מה ששנוא עליך, לא תעשה לחברך". עם זאת, הוא מבהיר לאדם שמולו באופן מכבד כי אין הוא יכול להסתפק במה שלמד עכשיו 'על רגל אחת' וכי עליו להמשיך וללמוד.

השיח הבין־דתי מניח קיומם של ערכים אוניברסליים, המהווים מכנה משותף לכל בני האדם על מגוון אמונותיהם, תרבויותיהם, הדתות שלהם ותפיסות עולמם. **כלל הזהב**, אשר יוגדר להלן, שייך לאתיקה אוניברסלית זו. הגדרת **עקרונות היסוד של הדיאלוג הבין־דתי** היא דוגמה להתמודדות עם ההיבטים המעשיים והיישומיים של אתיקה זו. כללי היסוד מבוססים על ניסיון ועשייה בשדה. הם נועדו לקיים שיח באופן בונה, מקדם ומיטיב תוך קיום כלל הזהב ושמירה עליו. השיח הבין־דתי ועקרונותיו ניתנים ליישום במסגרות חינוך שונות הן בקרב תלמידים וצוותי הוראה, הן בקרב סטודנטים וסגל אקדמי.

כלל הזהב: ואהבת לרעך כמוך

'כלל הזהב' (The Golden Rule) הוא מונח מקובל בשיח האתי, הפילוסופי והתיאולוגי עבור העיקרון הקיים במרבית הדתות והתרבויות בעולם. לפי כלל זה עלינו לנהוג כלפי זולתנו באופן שבו היינו רוצים שהזולת ינהג בנו. ניסוחים שונים ודומים של אותו עיקרון ניתן למצוא במסורות קונפוציאניות, בודהיסטיות, הינדואיסטיות, בהאיות, הומניסטיות ובאמונות, תרבויות ותפיסות עולם נוספות. העמדת כלל זה במרכז הדיאלוג הבין־דתי וכמכנה המשותף שאליה מחויבים כל המשתתפים מהווה בסיס שמאפשר שיח ובניית אמון.

במרחב הגיאוגרפי־תרבותי שלנו, השחקניות המרכזיות הן המסורות המוסלמיות, היהודיות והנוצריות, ולכן יובאו כאן דוגמאות בעיקר מן המסורות האלה, על פי הסדר הכרונולוגי של כתביהן.

* ד"ר נורית הירשפלד מרצה בהתמחות בספרות ובהתמחות במקרא במכללת קיי. את הדוקטורט בספרות חז"ל כתבה בחוג לספרות עברית באוניברסיטה העברית בירושלים. בעבר הייתה מנהלת פורום ירושלים להבנה בין־דתית, שכינס אנשי דת, חינוך ואקדמיה לשיח ולקידום הבנה ושיתופי פעולה בין דתיים בארץ. חברת קיבוץ נחל עוז.

מן הנצרות

יאהב עבור אחיו את מה שהוא אוהב עבור עצמו (חדית' נאוואווי - 13); **"אף אדם לא יגיע למהות האמונה עד שיאהב עבור אנשים מה שאוהב לעצמו מהטוב"** (חדית': מצנד אחמאד אבן חנבל).

פסוקים אלה פונים לרגש אהבה, ובמשפט תנאי. הרוצה להיקרא מאמין או להחזיק במהות האמונה, עליו לאהוב עבור הזולת את הטוב שהוא אוהב עבור עצמו. ההתניה של יישום עקרון אהבת הזולת כחלק מהגדרת האדם המאמין - מציבה את עקרון הזהב גם בחדית', כמו בדבריו של הילל וכמו בדברי ישוע ושליחיו - כעניין מרכזי ומהותי ביחסים שבין האדם לאל ולרצונו מן האדם. כמו כן בדומה למסורות הנוצריות נמצאות כאן שתי האפשרויות: ההתייחסות לאדם קרוב כאח, וההתייחסות לכל אדם באשר הוא כאנשים.

בסיפור הבא מן החדית' ניתן למצוא את כלל הזהב על שני הפנים שלו על דרך החיוב ועל דרך השלילה. "בדואי בא אל הנביא, אחז באוכף של גמלו ואמר: הו שליח ה', למד אותי משהו שאיתו אוכל להגיע לגן עדן. אמר הנביא: **'מה שהיית רוצה שאנשים יעשו לך, עשה להם; ומה שאתה לא אוהב שיעשו לך, אל תעשה להם.** עכשיו עזוב את האוכף."

אל קאפי, ספר 2.*

ניתן למצוא כאן דמיון לסיפור הגר אשר ביקש ללמוד מהלל את התורה כולה על רגל אחת. הבדואי עוצר את הנביא בעת רכיבתו על הגמל בהיותו בדרך ממקום למקום. כמו הגר קצר הרוח המבקש ללמוד מהלל את התורה כולה על רגל אחת, נמצא הבדואי במצב של קוצר זמן שכן הוא עוצר את הנביא באמצע מסעו, ולכן מייד לאחר שעונה הנביא על שאלתו, הוא מתבקש לשחרר את האוכף כדי לאפשר לנביא להמשיך בדרכו. גם כאן, אם כן, ניתנת התשובה בתוך מסגרת זמן מצומצמת (שכן הנביא ממחר להמשיך במסעו) ולא בתוך דיון מסודר שבו יש זמן לפרט ולרדת לעומקם של דברים.

היחסים בין האדם לאל אינם מנותקים מן היחסים בין האדם לזולתו

במקורות מן המסורות שהובאו לעיל מובהר, כי יש זיקה בין המחויבות של האדם לאלוהיו לבין המחויבות של האדם לנהוג בהגינות, בכבוד ובחמלה כלפי זולתו. כדי להיקרא מאמין, כדי להגיע לגן עדן או כדי לקיים את תורת האל - לא די בתפילות, בתעניות, בטקסים וביחסים שבין האדם לאל. היחסים שבין אדם לזולתו שווים בערכם ליחסים שבין האדם לאל, ואף זהים להם בחשיבותם.

בכתבי הברית החדשה מובא מחדש הציטוט מספר ויקרא, מפיו של ישוע בכמה מן הבשורות, או מפיו ממשיכו בחלק של האיגרות. כלל הזהב בנצרות מקבל מעמד מרכזי הזהה לחשיבותם של עשרת הדברות, וכצו שמגדיר את מהות התורה: "רְבִי, אֵיזוֹהִי הַמִּצְוָה הַגְּדוֹלָה שֶׁבְּתוֹרָה? הַשֵּׁיב לוֹ יֵשׁוּעַ: 'וְאֶהְבֶּתְךָ אֶת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לִבְבְּךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל מְאֹדְךָ. זֹאת הַמִּצְוָה הַגְּדוֹלָה וְהָרִאשׁוֹנָה. הַשֵּׁנִיָּה דוֹמָה לָהּ: 'וְאֶהְבֶּתְךָ לְרֵעֶךָ כְּמוֹךָ. בְּשֵׁתֵי מִצְוֹת אֵלֶּה תְּלִיפֶה כָּל הַתּוֹרָה וְהַנְּבִיאִים." (מתי כב 36-40); "וְהִנֵּה אִישׁ נִגְשׂ אֵלָיו וַיֹּאמֶר רְבִי מֶה הַטּוֹב אֲשֶׁר אֶעֱשֶׂה וְאֶקְנֶה חַיִּי עוֹלָם: וַיֹּאמֶר אֵלָיו מֶה־זֶּה תִּשְׁאַלְנִי עַל־הַטּוֹב אֲיִן־טוֹב כִּי אִם־אֶתְּדַבֵּר וְהוּא הֶאֱלִימֵנִי וְאִם־חִפְצְךָ לָבוֹא לַחַיִּים שְׁמַר אֶת־הַמִּצְוֹת: וַיֹּאמֶר אֵלָיו מֶה הִנֵּה, וַיֹּאמֶר יֵשׁוּעַ אֵלָּה הֵן: לֹא תִרְצַח, לֹא תִנְאֶף, לֹא תִגְנוֹב, לֹא תַעֲנֶה עַד שֶׁתִּקֶּר: בְּכֹד אֶת־אֲבִיךָ וְאֶת־אִימְךָ, וְאֶהְבֶּתְךָ לְרֵעֶךָ כְּמוֹךָ." (מתי יט 16-19).

צורה נוספת שבה מופיע כלל הזהב בברית החדשה הוא בהתייחסות לאופן שבו על האדם לפעול: **"כל אשר תרצו שיעשו לכם בני האדם עשו להם גם אתם** כִּי־זֹאת הַתּוֹרָה וְהַנְּבִיאִים" (מתי ז 12); **"מה שתִּרְצוּ שִׁיעֲשׂוּ לָכֶם בְּנֵי אָדָם, כֵּן תַעֲשׂוּ לָהֶם גַּם אַתֶּם."** (לוקאס ו 31).

בשונה מ"ואהבת לרעך כמוך" - המתייחס לרגש שצריך להיות לאדם כלפי רעו, ובשונה מדבריו של הלל, שאומנם מתמקדים במעשים, אך על דרך השלילה (ממה על האדם להימנע), כאן ההתייחסות היא למעשים על דרך החיוב, מה על האדם לעשות. כמו כן, מושא הדברים כאן הוא באופן ברור 'כל בני האדם', ומתייגת השאלה האם מדובר ברע או בכל זולת שהוא.

בשיח במסורות הנוצריות מנוסח הכלל על דרך החיוב: או בהפניה לרגש או בהכוונה למעשים בעולם. בין בניסוח כזה ובין בניסוח אחר - בברית החדשה מוצגת תפיסה של זהות בין עקרון הזהב למהותה של תורת האל ושל רצונו. לעיל הובאו דבריו של ר' עקיבא שלפיהם "ואהבת לרעך כמוך" הוא כלל גדול בתורה. ניתן להבחין בדומות בין עמדת ר' עקיבא בן המאה הראשונה לספירה לבין הניסוחים על דרך החיוב שבבשורות ובאגרות מן המאה הראשונה ועד מחצית המאה השנייה לספירה.

מן האסלאם

המסורות המוסלמיות מאוחרות במאות אחדות מדברי חז"ל ומן הברית החדשה. ביטויים של כלל הזהב מצויים בהן בספרות החדית', למשל: **"אף אחד מכם לא ייקרא מאמין עד שלא**

* תודה לד"ר חאלד אבוראס שסייע בתרגום המקורות מערבית לעברית

עקרונות היסוד של הדיאלוג הבין-דתי

השיח הבין-דתי מפגיש בין תפיסות עולם, אמונות ואידיאולוגיות שונות, המצויות בקונפליקט חברתי/דתי/פוליטי. במצב שכזה המפגש האישי יכול להיות טעון וקשה, מלווה בדעות קדומות, בורות ומשקעי עבר אישיים או קיבוציים. הדיאלוג הבין-דתי מעניק הזדמנות להתעלות מעבר לקונפליקטים הקיימים בין הדתות והתרבויות ולחפש דרך לשלום באמצעות שיח בונה.

כדי לקיים שיח בונה במצב מאתגר ומורכב שכזה ניסח ליאונרד סווידלר (Swidler, 1983), מייסד המוסד האקדמי The Dialogue Institute, עשרה כללים מנחים לקיומו של דיאלוג בין-דתי. תחילה הוא כינה אותם ברוח הבין-דתית של הדתות האברהמיות 'הדקלוג' (עשרת הדיברות) של הדיאלוג. אך לאחר שפיתח והרחיב את השיח הבין-דתי גם לקבוצות שאינן דתיות וגם לקבוצות דתיות שבעבורן עשרת הדיברות אינם חלק מחוקי היסוד, הוא שינה את השם ל'עשרת העקרונות של השיח הבין-דתי'.

עקרונות אלה מבוססים על ניסיונו רב-השנים בקיום קבוצות שיח בין דתיות.

1. יש לבוא אל השיח במטרה ללמוד על עצמי ולא כדי לכפות שינוי על האחר.

2. על השיח להיות דו-צדדי - גם בין-דתי / אידיאולוגי, אך גם פנים-דתי / אידיאולוגי. כלומר, נוסף על הדיאלוג עם בני הקבוצה האחרת חשוב שיהיה גם שיתוף עם בני הקבוצה שלי באשר לפירות ולחוויות מן הדיאלוג עם האחר ומן ההיכרות החדשה.

3. יש לפעול ביושר ובכנות מלאים בדיאלוג.

4. אין להשוות בין הערכים שלי לבין הפרקטיקות האמוניות של הקבוצה האחרת. פרקטיקות יושנו לפרקטיקות, וערכים לערכים.

5. רק אני רשאי להגדיר את עצמי. רק מוסלמי יכול להגדיר מהי החוויה של להיות מוסלמי, רק יהודי יכול להגדיר מהי החוויה של להיות יהודי וכו'.

6. אין להניח מראש מהן נקודות המחלוקת. הן יתגלו במהלך השיח, במקום שבו לא נוכל להסכים עם שותפנו לדיאלוג מבלי לצאת נגד עקרונות המסורת שלו.

7. יש לבסס את השיח על שוויוניות, לכן על שני הצדדים להיות נכונים ללמוד מן השותפים לדיאלוג, ולא רק לבקש ללמד אותם.

ג'פרי וואטלס (Wattles, 1996), מחבר הספר 'כלל הזהב', מצביע על ההיבט האנושי של הכלל הזה, שאיננו מחייב אך ורק אנשים דתיים. וואטלס מצייין, אומנם, כי מנקודת מבט דתית כלל הזהב הוא יישום של תפיסה אמונית הרואה בכל בני האדם משפחה אחת, ופירושה הוא ראיית כל אדם באשר הוא כאח או כאחות. עם זאת הוא מצייין כי חלק ניכר ממשמעות הכלל ניתן ליישום ללא כל מחויבות דתית, שכן זהו עיקרון לא תיאולוגי שאינו מזכיר את אלוהים ואינו מזוהה בהכרח עם כתבי הקודש או הדוקטרינות של דת אחת. הכלל הוא ביטוי לקרבה אנושית, האמת הבסיסית ביותר העומדת בבסיס המוסר. ליישם את כלל הזהב פירושו, לפי וואטלס, לעשות תהליך מתמשך של מעבר מאנוכיות לאהדה, מהלך של התפתחות אישית המחדד את האינטואיציה המוסרית של האדם. אלו למעשה תפיסות חינוכיות העומדות בבסיס הגישות של מגוון, צדק והכלה, והן משתמשות בעקרונות שיווניים דומים לעקרונות הבין-דתיים של וואטלס.

'הפרלמנט של דתות העולם' - הצהרה לכינון אתיקה עולמית

בשנת 1993 בכינוס של 'הפרלמנט של דתות העולם' חתמו 143 מנהיגי הדתות הגדולות בעולם על 'הצהרה לכינון אתיקה עולמית', ובה גם כלל הזהב: מנהיגי הדתות מאשרים כי קבוצה משותפת של ערכי ליבה מצויה בתורת הדתות, וכי אלו מהווים בסיס לאתיקה עולמית. **הם קוראים להתייחס לאחרים כפי שאנו רוצים שאחרים יתייחסו אלינו**, להתחייב לכבד חיים וכבוד, אינדיבידואליות וגיוון, כך שכל אדם יזכה ליחס אנושי, ללא יוצא מן הכלל. הם מצהירים שיש להם סבלנות וקבלה ומסוגלות לסלוח, ללמוד מהעבר אך לעולם לא לאפשר לעצמנו להשתעבד לזיכרונות של שנאה. הם קוראים לפתוח את הלב זה לזה, להטביע את ההבדלים הצרים שלנו למען מטרת הקהילה העולמית, לתרגל תרבות של סולידריות וקשרים.

הצהרה זו היא דוגמה ליישום הדיאלוג הבין-דתי ולשימוש לטובה בכוחן רב-העוצמה של הדתות. כוח זה המשמש פעמים רבות מדי לליבו סכסוכים ולריבוי אלימות, ממונף כאן לטובת כינון ערכים אוניברסליים ובניית אתיקה, חינוך ומוסר כלל אנושיים (בן פזי, 2024).

אם כן, כלל הזהב מעניק לממד האתי מקום מרכזי בשיח ובדיאלוג הבין-דתי. כוחם רב-ההשפעה של כתבי הקודש מנותב באמצעות ערכים, כגון זה המבוטא בכלל הזהב לטובת טיפוח ערכי שלום, עיצוב חברה מוסרית ובניית שיח על בסיס ערכים אוניברסליים המשותפים לכל בני האדם.

תהווה מקור השראה למרצים ותעודד אותם לשלב בשיעוריהם חלק מן העקרונות של השיח הבין-דתי באמצעות דיון ביצירות אומנות המביעות תפיסות אמוניות שונות, באמצעות לימוד מושגים בחינוך או בפסיכולוגיה, באמצעות התייחסות לאירועים היסטוריים מסוימים וכדומה; מוסדות להשכלה גבוהה שיבקשו לתת מקום משמעותי לשיח הבין-דתי יוכלו להכשיר אנשי סגל להנחיית שיח בין-דתי ולטיפוח נאמני שיח בין-דתי בקרב הסטודנטים, וכן לעודד הנחיה או הוראה משותפת של מרצים מקהילות אמוניות שונות.

השיח הבין-דתי נוגע בשאלות של זהות ותרבות, וככה הוא תורם להכרת עצמי לא פחות מאשר להכרת הזולת. ערכו בהיבט החינוכי הוא בטיפוח יכולת שיח והקשבה מכבדת לאחר, בד בבד עם טיפוח יכולות התבוננות פנימית והגדרת זהות אישית. השיח הבין-דתי מטפח איכויות אישיות של רגישות לזולת לצד התבוננות פנימית והעצמה; של סובלנות והכלת האחר לצד קבלת ההכרה באני; של שיח והקשבה לצד עידוד השמעת קול. אלו איכויות שראוי לטפח במחנכים ובמחנכים של דור העתיד נוסף על הידע הדיסציפלינארי והפדגוגי.

המקורות

- בובר, מ'מ (1978). *דרכו של מקרא: עיונים בדפוסים סגנון בתנ"ך*. מוסד ביאליק.
- בן-פזי, ח' (2024). שיח בין-דתי: גישה חינוכית ומוסרית. *לקסי-קיי*, 21, 27-24. <https://doi.org/10.54301/SQYX6993>
- Gensler H.J. (2013). *Ethics and the Golden Rule*. Routledge NY & UK. <https://doi.org/10.4324/9780203154373>
- MacLachlan, M. (2007). *The Golden Rule*. Think Humanism. <https://web.archive.org/web/20161219225648/http://www.thinkhumanism.com/the-golden-rule.html>
- Parliament of the World's Religions (1993, September 4). *Declaration Toward a Global Ethic*. Chicago USA. https://parliamentofreligions.org/sites/default/files/docs/global_ethic_pdf_-_2020_update.pdf
- Puka, B. (n.d). *The Golden Rule*. IEP – Internet Encyclopedia of Philosophy. <https://iep.utm.edu/goldrule/>
- Swidler, L. J. (1983). The dialogue Decalogue: ground rules for interreligious dialogue, *Horizons*, 10(2), 348-351. <https://doi.org/10.1017/S0360966900024087>
- Swidler, L. J. (2016). Dialogue Dimensions, Directions, Degrees. *Journal of Ecumenical Studies*, 51 (1), pp. 1-16. <https://doi.org/10.1353/ecu.2016.0005>
- Wattles, J. (1996). *The Golden Rule*. Oxford University Press.

8. לטובת בניית אמון יש לדון תחילה בנושאים הפחות שנויים במחלוקת. לאחר שנבנה אמון ניתן לגעת בנושאים יותר שנויים במחלוקת.

9. נדרשת מידה מזערית של ביקורת עצמית כלפי המסורת שלי. היעדר ביקורת עצמית מרמז לכך שלתפיסתי במסורת שלי נמצאות כל התשובות. אם זו הנחת המוצא שלי, הרי שהדיאלוג לא רק מיותר אלא אף בלתי אפשרי (שכן לא מתקיימים בו העיקרון הראשון והעיקרון השני).

10. כדי להבין את הדת או את הרעיונות של האחר יש לנסות לחוות אותם מבפנים. הדבר מחייב 'מעבר', ולו לרגע, לחוויה הדתית או הרעיונית של אחר.

סוידלר הגדיר את השיח הבין-דתי כדיאלוג על נושא משותף בין אנשים בעלי דעות שונות, ואשר מטרתו לאפשר להם למידה זה מזה. בשונה מוויכוח, שבו יש מאמץ של כל צד לשכנע את האחר ולהוכיח את צדקתו, הרי שבדיאלוג, לדברי סוידלר, כל אחד חייב להקשיב לאחר בפתיחות ובאהדה מיטבית, בניסיון להבין את עמדתו של האחר בצורה מדויקת. הוא מדגיש את הלמידה ההדדית של כל המשתתפים בשיח, ורואה בשיח הבין-דתי זירה שמאפשרת לפרט שבתוכה להתפתח ולהשתנות לטובה.

הדיאלוג הבין-דתי ועקרונותיו יכולים להיות מיושמים בדרכים שונות במוסדות החינוך ובמוסדות להשכלה גבוהה: הן בקיום מפגשים בקרב תלמידים או סטודנטים מרקעים תרבותיים-אמוניים שונים, הן בהכשרת צוותי הוראה וסגל אקדמי להנחיית מפגשי שיח בין-דתיים שכאלו. לדוגמה, במסגרת קורסים לסטודנטים שעוסקים ברב-תרבותיות ניתן לשלב קורס שעוסק בשיח הבין-דתי: תיאוריה ומעשה. יש לדאוג שמצויים בו סטודנטים ממגזרים שונים, וכך ניתן גם ללמד את התיאוריה וגם ליישם אותה בשיח בכיתה; ניתן להזמין מנהיגות רוחנית-דתית לרב-שיח או למפגשים חד-פעמיים עם הסטודנטים. האפשרות לשוחח עם מנהיג רוחני השייך לקבוצה אמונית אחרת מזמנת דיוני עומק מחד וחוויה של מפגש בלתי אמצעי מאידך; במסגרת מיזמים של מעורבות חברתית ניתן לגבש צוות סטודנטים ממגזרים שונים שיצאו לפעילות של מעורבות חברתית בקהילה (הן בקהילת המוצא שלהם, הן בקהילות שונות משלהם). בשלב ההכשרה של הסטודנטים הפעילים במיזם תיכלל סדנת לימוד ויישום של עקרונות השיח הבין-דתי.

ניתן לקיים השתלמויות גם עבור חברי סגל אקדמי, שיוקדשו ללימוד עקרונות השיח הבין-דתי. זו הזדמנות להיכרות משמעותית יותר עם עמיתים בני דתות ותרבויות אחרות שחולפים אלו על פני אלו בחדר המורים מבלי שתיווצר היכרות עמוקה. ההנחה היא שחוויות משמעותיות שיחווה הסגל, יועברו באופן כזה או אחר אל הסטודנטים. כמו כן, השתתפות בלימוד שכזה